

חגי: "מה קרה?"

"אני לא יכול לעמוד פה."

הפניתי את ראשי ממנו, והופס — אני רואה את צוות הטלוויזיה עוקב אחרי.

"אתה רואה", אמרתי, "הם מצלמים."

הצילומים הוקרנו בטלוויזיה הישראלית. אני יודע שבארץ התרגשו מהם. בדרך-כלל, אני מסתדר עם המצלמות היטב, יודע לחיות אתן מצוין. אבל שם, בדכאו, לא אהבתי את העדר הפרטיות שנכפה עלי. כשנגמר הטקס ניגשה אלי תמר גולן וביקשה להקליט אותי. לא הייתי מסוגל לדבר. אמרתי לה, "תני לי כמה דקות, שאוכל לחזור לעצמי." זה היה ביקור קשה. כאילו ידעתי מראש שזה דבר קשה, שאני לא רוצה בו, וכל חששותי התאמתו. חזרנו הביתה.

בדרך חזרה במטוס אל-על, ביליתי עם אותו גשש חיזור באוזניות, כשלצד "הקפיטריה מטבריה", ניהלתי עם עצמי דיונים אודות הגבורה היהודית בשואה. היתה או לא היתה? לדעתי, מי ששופט את מצב היהודים באירופה אז, דרך המציאות של היום, לוקה בחוסר הבנה בסיסי.

אני לא איש דתי, אבל אני מאמין שאם אנשים היו מוכנים למות אז על קידוש השם, זו גבורה. אלפי אמהות, כמו אמי, ניתקו בהחלטה של היגיון קר מילדיהן, מסרו אותם למשמרת למשפחות נוצריות. זה בניגוד לטבע, ואף-על-פי-כן הן התנתקו מילדיהן, ועל-ידי כך הבטיחו את המשך קיום העם היהודי. וזו בעיני גבורה.

אני לא יודע אם מדינת ישראל קמה בגלל השואה, אבל אין לי ספק שהשואה שימשה זרז בהקמת המדינה, ומצווה עלינו לדאוג שהשואה לא תחזור. הציוני הזה הוא, בעיני, מגש כסף המועבר מדור לדור. מדור לוחמי תש"ח ללוחמי קדש וששת-הימים ויום-הכיפורים. כל דור מקבל את הפיקדון הזה ואת האחריות לשמור עליו ולהעבירו לדור שאחריו.

בלשון ציורית אומר כאן, שסובבתי ללא הרף את גלגל תחנות הרדיו במטוס. לא הרגשתי נוח, לא עם הגשש, ולא עם שירי ארץ-ישראל וירדנה ארזי. כיביתי את הרדיו. הבטחתי לעצמי דבר נוסף: מיליון וחצי תינוקות וילדים חסרי-אונים נרצחו בשואה. הם נרצחו רק בשל יהדותם. לא עוד! והדבר אמור ביחס לילדים באשר הם. גם ילדים בגבול הצפון — יהודים וערבים, מוסלמים ונוצרים כאחד.

26

ביטחון שוטף

15 בספטמבר 1987, מפקדת פיקוד הצפון. חדר התדריכים בפיקוד הוא חדר גדול מאוד, היכול להכיל מאתיים איש, ובו הרבה חלונות שמהם נשקף נוף מדהים ביופיו של כל עמק הירדן, ורמת-הגולן ממזרח לו. במרכז החדר, שולחן חול פלורסנטי גדול, שהוא דגם של כל אזורי הגבול של פיקוד הצפון. בפניה, בתוך חדר קטן מוקף זכוכית יושבת חיילת שמקבלת טלפונים. על לוח גדול בחזית החדר תלוי שלט ועליו, באותיות גדולות, רשומות משימות פיקוד הצפון.

אנחנו מכינים תרגיל שריון ברמת-הגולן, הגזרה העיקרית, הרגישה ביותר, בזמן מלחמה. השעה היתה שש בערב. חושך בחוץ, וקר. כבר ממש חורף. חזרתי לארץ מגרמניה לפני ימים אחדים. וכמו תמיד בצבא, שעתיים בשטח — ושכחת שהיית אי-פעם בחופשה.

מולנו מפות גדולות, במרכז שולחן החול, הכנו את מהלכי התרגיל. עשרות קצינים ישבו מסביב. נדננתי להם על כל פסיק, נכנסתי לנשמתם, לא ויתרתי גם על הפרט הקטן ביותר.

"חלס", אמר משהו. "עוד מעט לילה, בואו נקפל."

פתאום ניגשה אלי חיילת ובידה פתק מקומט: "כוח גבעתי בקריסטופני, נתקל. יש נפגעים לכוחותינו. אין קשר עם הכוח". התרוממתי באטיות. "חברים", אמרתי, "תמשיכו בלעדי. מתפתח לנו כאן אירוע."

מתחיל נוהל טיפול אירוע. שוב מתרוצצות השאלות במוחי, מה קרה? למה? מי? אבל מעל לכול אני חייב לשמור על קוד-רוח, לא לגרום לבהלה וללחץ בין הסובבים. את החרדות והדאגות יש לשמור עמוק-עמוק בפנים. "כן", אמרתי, "מתפתח אירוע, כנראה חמור", ויצאתי מהחדר.

בתוך עשר דקות הייתי בחמ"ל הפיקודי, זהו לב הפיקוד, המקום

ממנו שולטים על פעילות צה"ל בצפון, עשרים וארבע שעות ביממה של מעקב רצוף, בעירנות מוחלטת.

החמ"ל יושב בבונקר גדול, שמחוצה לו אין שום דבר המעיד על הכוורת הרוחשת בתוכו. הירידה לבונקר מתבצעת באמצעים מודרניים במיוחד. משהגעת למטה, למעמקים, אתה מוצא עצמך במסדרון רחב המוביל לאולם גדול. קירות האולם מכוסים במפות צבאיות מוצמדות לפלטות ניירות — רחיפת אצבע קלה, ואתה חושף מפה אחרת.

מתחת למפות תלויים מדפים רחבים ועליהם מונחים מערכות קשר וטלפונים. המקום נראה כמו מרכז הבקרה בסרטים בדיוניים: נוריות מהבהבות, מחשבים, חיילים וחיילות רוכנים אל המכשירים. במרכז החדר עומד שולחן ארוך בצורת חצי עיגול. מפקד הפיקוד יושב במרכזו, קציני המטה הנוגעים בדבר משני צדיו.

בדרך-כלל האווירה כאן רצינית, באותו יום היא היתה כבדה. היה רעש נורא, קריאות אין-ספור ברשת הקשר, הרבה טלפונים, צפצופים באינטרקום, שאלות, צעקות, רעש של מכשירים. כבר היו לנו כאן אירועים קשים, אבל מעולם לא ראיתי את החמ"ל במתח כזה. ביקשתי מכל מי שישב על הקשר, לעבור לאחניות.

המקום נרגע קצת.

קצין המבצעים הפיקודי, בחור מזוקן וחובש כיפה, סא"ל אליעזר שמו, העביר את תמונת המצב: "הקשר עם הכוח אבד. בפעם האחרונה שאפשר היה לקלוט מהם משהו, דיבר ברשת חייל מבוהל."

"מה הוא אמר?"

"שכל המפקדים נפגעו."

"ומה עוד?"

אליעזר: "אני אצטט. החייל גמגם, 'אני לא יודע איפה כולם... לא יודע מה קרה... אני...' והקשר ניתק."

המחשבה הראשונה שעולה במקרה כזה היא, חטיפה. חטיפת חיילים היתה בעיני האירוע החמור ביותר שעלול לקרות. אין דבר חמור מזה. עכשיו הייתי מוכן לקראת בשורה כזו.

הסיור של גבעתי אמור היה לבצע פעילות מבצעית באזור ג'בל קריסטופני, בלב האזור שפונה בשנות השבעים "פתח-לנד". ג'בל קריסטופני הוא הר סלעי, קשה לתנועה ולתצפית, בעיקר בגלל הסלעים הגדולים. הסלעים מקשים אפילו על כוח רגלי, שלא לדבר על רכב משוריין. מהרכס הזה נהגו המחבלים להגיע בתנועת לילה לתוך אזור הביטחון ומכאן יצאו לחדירות עמוקות, עד לגדר הביטחון בגבול ישראל-לבנון. לכן החלטנו לפעול ליצירת שליטה גם באזור הזה. הסיור של גבעתי נועד לפתוח בתהליך, בסריקה ובחיסול ראשוני של מחבלים.

זו היתה אמורה להיות פעולה שגרתית למדי, אף שצה"ל לא הרבה לפעול באותו קטע של הגזרה. זו היתה פעולה מסוג הפעולות שיחידות רבות רוצות לקחת חלק בהן, חיילים ומפקדים צעירים עושים כל מאמץ כדי להשתתף בהן עד כדי תחרות סמויה בין היחידות. יחידה שמקבלת פעולה כזאת, מקבלת במקביל אישור מחודש על רמת היכולת שלה. אבל, כמו שקורה לעתים, הסתבכנו.

ג'בל קריסטופני צופה לכפר שובה. כפר ירוק, מוקף עצי מחט, שהאוכלוסייה המתגוררת בו היא סונית, עוינת לישראל.

ביקשתי לקבל פרטים נוספים. כל שבריר מידע יכול להיות קריטי. לא התכוונתי לוותר בעניין הפרטים, לא התכוונתי להמתין. במקרים כאלה צריך לפעול מיד. התקשרתי למפקדת העוצבה — והתמונה היתה מעורפלת.

התקשרתי למפקדת החטיבה.

תמונה לא ברורה.

החלטתי: הדבר החשוב עכשיו, חבירה לכוח.

יחידה רגלית מובחרת יצאה לשטח.

"אליעזר, קראתי לקמב"ץ. אנחנו ממשיכים הלאה. מה קורה עם הכוחים (חיל האוויר)? מה עם המסוקים?"

אליעזר: "שני מסוקים מוכנים עם הכוחות, אבל יהיו להם קשיים בנחיתה בגלל הסלעים הגדולים, בגלל החושך. ומי יכוון אותם לנחיתה? הם יכולים להתרסק, או להיפגע באש מחבלים."

"ומסוקי החטיפה?"

"כבר נעים מעל האזור המשוער. מנסים ליצור קשר אלחוטי עם הכוח שנעלם."

עכשיו היה צריך לשבת ולחכות. רציתי רק לדעת שהיישובים באזור מודעים לפעילות החריגה ושצד"ל בעניינים.

חלפה חצי שעה.

פתאום עלה טייס מסוק על הקשר הפיקודי.

הטייס: "הצלחתי! יש לי קשר עם החברה."

עליתי על הרשת: "אל תרפה! אני מאזין לך, חשוב לשמור על הקשר עם הכוח."

היו רעשים על הרשת, היה קצת קשה לשמוע אותו.

חזרתי ושאלתי: "מה קורה איתם?"

הטייס: "קשה לקבל תמונה ברורה."

"אל תעזוב אותם לרגע! דבר איתם כמה שאפשר. תרגיע אותם, אנחנו

בדרך."

ישבתי על הרשת, עקבתי אחרי הטייס. במשך למעלה משעה הוא

ישב על הקשר היחיד שהיה לנו עם הכוח בשטח. הוא דיבר אליהם כמו מפקד בכיר. "תהיו רגועים, אנחנו מעליכם. יהיה בסדר. אני שולט במצב. אתם יכולים להפעיל פנס?"

חיילים: "הם יראו אותנו!"

טייס: "תירגעו, זה בסדר. תנסו לנצנץ בעדינות, בזהירות. אני רוצה לזהות אתכם."

"אבל יאתרו אותנו!"

הטייס: "אל תדאגו, אני רואה את השטח. מה קורה עם המפקד שלכם?"

חיילים: "איננו. חסרים לנו שלושה אנשים, בתוכם המפקד והסגן." שמעתי את הדושיח הזה, עקבתי אחריו. לאט-לאט התחזקה בי התחושה שהשלושה נחטפו. כלומר, היה צריך להפעיל את המערכת במהירות. לנסות להציל, לחסום את מה שניתן.

החלטתי על נחיתה בשטח, ויהיו הסלעים גדולים ככל שיהיו. השעה 20:45. מג"ד גבעתי, סא"ל שמוליק אדיב, חבר לחיילים עם ארבעה לוחמים.

התמונה התבהרה: הכוח מנה שנים-עשר לוחמים. ארבעה נפצעו, שלושה נעדרים.

כלומר, נשארו חמישה חיילים בריאים וכשירים. שמוליק ארגן את הכוח ויצא לסריקות. המשימה: הסתערות מיידית על המחבלים.

הרמטכ"ל, דן שומרון, עלה על הקשר. הודיע שבכוונתו להגיע למפקדת הפיקוד. ביקשתי שלא יביא אתו "ערימה" של קצינים. באירועים כאלה, כאשר היה מגיע משהו מהמטכ"ל, תמיד הצטרפו אליו עוזרים ומלווים וסגנים — הרבה אנשים מיותרים, הרבה רעש. לי זה תמיד הפריע.

השעה: 21:10. שמוליק: "מצאתי את שלושת ההרוגים."

אמרתי לרמטכ"ל שאין צורך שיגיע, כי הבעיה היותר מעיקה, נתבררה. אין חטופים. מכאן ואילך אנו ממשיכים בפעולת פינוי רגילה. כוח נוסף נחת בשטח. הכוח בפיקוד מג"ד גולני, סא"ל אילן, הבטיח יתרון איכותי וכמותי. הייתי רגוע.

שני הכוחות חברו והחלו להתארגן בשטח. הכוונה היתה לחכות לאור ראשון, ואז לאתר את המחבלים ולחסלם.

השעה: 02:00. האזור נרגע. הנפגעים פונו, חמשת החיילים הבריאים חולצו. פגשתי בהם על מדרונות הר דוב. הם נראו שבורים, עייפים,

והתקשו לשחזר את האירועים. ידעתי שהיו כאן תקלות רבות מדי. ההכנות לפעולה היו לקויות. אבל חשבתי שזו תהיה טעות לדבר על זה באותה שעה. גם בלעדי תחקיר הם התקשו להתמודד עם האירועים, יתר-על-כן, הם לא היו הכתובת לתחקיר מסוג זה.

אור ראשון. הכוח שנשאר בשטח יצא לסריקות, תפס מחבל פצוע שנפל בנקיק בין שני סלעים, ועזב את השטח.

בתחקיר שנערך יומיים אחרי האירוע הסתבר כי היו ליקויים בסיסיים בהכנת הכוח. אמנם הפעילות התבצעה בתוך אזור הביטחון, אבל צה"ל לא היה בקטע זה של האזור חודשים רבים ומי שהוציא את החיילים לשטח, לא הביא עובדה זו בחשבון. לכן, המפקדות, מרמת הגדוד ועד למפקדת העוצבה, לא היו ממוקמות במקום ובזמן כנדרש באירוע כזה. חלק מתרגולות הכוח לא בוצעו כנדרש, וזה הציק לי יותר מכול. היתה כאן בעיה עקרונית. מצד אחד, אתה מעוניין לפתח את יוזמת המפקדים, לא להיות מעורב בכל דבר, בכל סיור ובכל מארב באזור הביטחון. אתה רוצה לטפח את המפקדים, לחשל את עצמאותם. ומצד שני, הנה התוצאה.

הרבה זמן ייסרתי את עצמי בשאלה הזאת. אולי שגיתי כשנתתי למח"ט, למג"ד ולממ"פ את הסמכות והאחריות לנהל את המבצע הזה. יחד עם זאת, התקלות נולדו מאי-עשייה בכל שרשרת הפיקוד. אי-עשייה בלתי-סבירה ובלתי-מוצדקת.

קראתי אלי את מג"ד גבעתי, סא"ל שמוליק אדיב.

שמוליק היה קצין יוצא מהכלל. נופתי בו על דרך הכנת הסיור, אבל מצאתי חובה מוסרית לשבח את פעולתו מרגע הגיעו לשטח. "שמוליק," אמרתי. "העובדה שפיקדת על הכוח בשטח כפי שפיקדת, היא שעוצרת אותי מנקיטת צעדים חמורים נגדך."

שמוליק ישב בשקט, והקשיב.

כשסיימתי, אמר: "אני מקבל כל מה שאמרת. אתה צודק. אעשה הכול כדי להוכיח שזו תקלה חד-פעמית — אצלי כמג"ד, אצלי בגדוד."

אחר-כך קראתי למפקדי העוצבה והחטיבה ולקציני המטה שלהם. ניתחתי את האירוע, וקבעתי: שילמנו על ההכנות הכושלות בשלושה הרוגים. האירוע הזה הוא בושה וכלימה לכל אחד מהיושבים בחדר הזה. צריך להבין שהסכנה הגדולה בפעילות המבצעית בלבנון היא השאננות, ההתדרדרות משגרה לשאננות. האירוע צריך לרבוץ על לבו של כל אחד מאתנו.

ספטמבר 1987. צד"ל הכינו לי "הפתעה" מקומית: מוצב ברעשית נכבש שוב על-ידי החיזבאללה. כלומר, חוזרים אחורה. כל מה שעשינו, נשפך